

9; Jerem. 8, 14. In Orientalium regum cedibus

tem servant milites et prefecti, ut imaginem aliquam silentium, modestiam, gravitatem, immobilitatem.

CAPUT III.

1. Oratio Habacuc prophete, pro ignorantiis.

2. Domine, audivi auditionem tuam, et timui. Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud : in medio annorum notum facies : cum iratus fuers, misericordie recordaberis.

3. Deus ab austro veniet, et Sanctus de monte Pharan : operuit colos gloria ejus, et lauds ejus plena est terra.

4. Splendor ejus ut lumen erit : cornua in manibus ejus : ibi abscondita est fortitudo ejus.

5. Ante faciem ejus ibit mors, et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6. Stetit, et mensus est terram : aspergit, et dissolvit gentes : et contriti sunt montes seculi : incurvati sunt colles mundi, ab itineribus aternatis ejus.

7. Pro iniquitate vidi tinctiora Ethiopiae : turbatur pellus terra Madian.

8. Numquid in fluminibus iratus es, Domine ? aut in fluminibus furor tuus ? vel in mari indignatio tua ? Qui ascendet super equos tuos : et quadrigae tua salviato.

9. Suscitans suscitabis arcum tuum, juramenta tribubus quae locutus es : fluvios scindes terre.

10. Viderunt te, et dolerunt montes : gurges aquarum transit : dedicit abyssus vocem suam : altitudo manus sua levavit.

11. Sol et luna steterunt in habitaculo suo : in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hasta tua.

12. In fremitu concubilis terram : in furore obfuscantes gentes.

13. Egressus es in salutem populi tui, in salutem eum Christo tuo : percessisti caput de domo impii : deundisti fundamentum ejus usque ad columnam.

14. Maledixisti sceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad dispersendum me : exaltatio eorum, sicut ejus qui dovor panperem in obscondito.

15. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.

16. Audiri, et conturbatus est venter mens : à voce contremiserunt labia m. a. ingrediatur potredo in osibus meis, et subter me scaleat : ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum.

17. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vincis : mentitur opus olive : et arva non afferent cibum : abscedetur de ovlipicus, et non erit armatum in præsepiis.

18. Ego autem in Domino gaudebo ; et exultabo in Deo Iesu meo.

19. Deus dominus fortitudo mea, et potes pedes meos quasi cervorum : et super excelsa mea deducet me vitor in psalmis canentem.

tem servant milites et prefecti, ut imaginem aliquam silentii, de quo Habacuc, video.

CHAPITRE III.

1. Prière du prophète Habacuc, pour les ignorances.

2. Seigneur, j'ai entendu votre parole : et j'ai été saisi de crainte. Seigneur, accomplissez au milieu des temps votre ouvrage. Vous le ferez parallèle au milieu des temps. Lorsque vous aurez montré votre colère, vous nous souviendrez de votre miséricorde.

3. Dieu viendra du côté du midi, et le Saint de la montagne de Pharan ; sa gloire couvrira les cieux, et la terre est pleine de ses louanges.

4. Son éclat sera comme une vive lumière : des rayons de gloire sortiront de ses mains ; c'est la que sa puissance est cachée.

5. La mort marchera devant sa face : le diable s'avancera devant lui :

6. Il s'est arrêté, et il a mesuré la terre ; il a regardé, et les nations se sont dissipées : les montagnes éternelles furent réduites en poussière : les collines du monde se courbèrent sous les pas du Dieu éternel.

7. Pui vu les tentes des Ethiopiens dressées contre l'iniquité ; mais ses pavillons de Matton seront dans le trouble.

8. Est-ce contre les fleuves, Seigneur, que vous êtes en colère ? est-ce sur les fleuves que s'exprime votre fureur ? est-ce contre la mer qu'échate votre indignation ? ou est-ce contre les monts qui survont vos charrois ?

9. Vous prendrez votre aile en main, pour accomplir les promesses que vous avez faites avec serment aux tribus d'Israël. Vous divisez les fleuves de la terre.

10. Les montagnes vous ont vu et elles en ont été saisies de douleur : les grandes eaux se sont écoulées : l'abîme a fait entendre sa voix ; il a élevé ses mains vers vous.

11. Le soleil et la lune sont demeurés immobiles dans leur tente : ils marcheront à la lueur de vos flèches, à l'éclat de votre lance foudroyante.

12. Vous foulerez aux pieds la terre dans votre colère : vous épouvanterez les nations dans votre fureur.

13. Vous êtes sorti pour sauver votre peuple, pour le sauver avec votre Christ : vous avez frappé le chef de la famille de l'impie ; vous avez ruiné sa maison de fond en comble.

14. Vous avez maudit son sceptre, et le chef de ses guerriers qui venaient comme une tempe, pour me mettre en poussière : leur joie était semblable à la joie de celui qui dévore le pauvre en secret.

15. Vous avez ouvert un chemin à vos chevaux au travers de la mer ; au travers de la fange des grandes eaux.

16. J'ai entendu, et mes entrailles ont été émues : à votre voix mes lèvres ont tremblé. Oue la pourriture entre jusqu'au fond de mes os, et qu'elle me consome au dedans de moi, afin que je sois en repos au jour de l'affliction : et que l'âme me rejoigne à mon peuple, pour m'accompagner avec lui.

17. Car le figuier ne fructifiera point, et les vignes ne produiront point : l'olivier tronpera le cultivateur, et les campagnes ne porteront point de grain : les herberies seront sans herbes, et il n'y aura plus de gros bœufs dans les étables.

18. Pour moi, je me réjouirai péanopains, dans le Ségaier, et je trespasserai de joie en Dieu mon Sauveur ;

19. Le Seigneur Dieu est ma force : et il rendra mes pieds légers comme ceux des érifs ; et après avoir vaincu nos ennemis, il me ramènera sur nos montagnes au son des cantiques que je chanterai à sa louange.

COMMENTARIUM.

ORATIO HABACUC PROPHETAE PRO IGNORANTIIS. Postremum haec verba, pro ignorantiis, in vetustis codicibus quibusdam non leguntur. Legunt alii : *Pro ignorantibus*.

S. Hieronymus in Commentario fert : *Pro ignorantibus* : Aquilam secutus, Symmachum, et quintam editionem, reddit Septuaginta : *Oralio Habacuc propheta cum carnine*. Thedotion : *Pro peccatis voluntariis*. Hebraica vox *schegiathoth*, ex iis est, quarum significacionem prorsus amissimus, neque vel doctores vel vocabularia certò doceant. Suam quisquis sententiam hie fugit. Censem nonnulli, musicum instrumentum ea voce significari; alii certos quosdam volgati carminis numeros, ad quos hoc carmen canendum esset. Leguntur in psalterio *schegiathoth* et *biggathoth*; que voces similares omnino sunt, et *schegiathoth* noscere alii pro viribus docimus, his vocibus quodlibet carminis genus significari, quo solidum inter seratas adlibetur. *Schaga* apud Arabes est, in morere, inter cursas versari; et Hebrei schagah sootat oleclariti.

Veterum plerique (1) carmen hoc de Messia adventu soluando explicant; varioque illius locis Ecclesia mutata est (2), quos ad Christum referunt.

Nullum erroris periculum est, ubi certos adeo dices separari; neque una unquam scripturis vis adhibetur, ubi illas ad Messiam referunt; procul dubio enim quidquid in sacris codicibus legitur, vel perspicie ac direcere, vel tropice et ex oblique, ad illum spectari. Alii (3), minime negligunt sententia, qua carmen de Jesu Christo explicat, putant, ex mero verborum sono ad redditum ex captitate posse referrri. Hac igitur vaticinia Habacuc conclusio est. Duplici capite propheta animi sui angustias Deo exhibet; 1° quod innumeris patram flagitia inquinari videtur, cui ostendit Deus futurum, ut flagita impunè non acentur; 2° sese impiorum felicitate offendit testatur; cui moren gerens Deus, docet illum, quod existim eis maneat, quorum causa ipse anima cruciabatur. His intellectus, propheta Dei aquitatem et sapientiam intuens, vetera prodiga in mente revoat, quibus tutatis est Israhelitas Deus in Egypto, ad Erythraum, ad Sinai, ac denum sub Josue; quorum meditationes occupans, constantissimum animi sui in Deo fiduciam testatur, quippe qui Israhel in pristinam conditionem à Deo restituuntur, ita, atque ex demostrata sibi superioribus capitibus captivate reducendum fore sciret. Ea vero libertas, atque hie redditus inter luculentissimas sunt humanae per Messian redemptiofiguras, quemadmodum.

(1) Cyprian, lib. 2 contra Jud.; Euseb., de Preparatione, lib. 6, cap. 15; August., lib. 18, de Trinitate. Athanasius in Synops., Hieron., Thedoret., Theophylact., Cyril., Rupert., Euthym., et è recentioribus plurimi.

(2) In Officio ferme sexta, in Paraseve, antiphona ad laudes, et in Missa, in tractu post primam epistolam.

(3) Quidam apud Thedoret. et Theophylact. Hieron. in v. 14, et seq. Ita Chalda, Hugo, Lyr., Dionys., Vat., Isidor., Castr., Marian., Sanct., aliis.

CUM IRATUS FUERIS, MISERICORDIE RECORDAREBIS.

Vel : Cum iraseris, memor es misericordie. Numquid ita excederis, ut clementia obliviscaris. Ultimum puniendo severitatem non persecueris. Divina

Vers. 4. — DOMINE AUDIVI AUDITIONEM TUAM (verbum tuum), ET TIMUI. Docuisti quam ingens malorum series iniquissimos ac savissimos reges maneat, quemadmodum et exitus ab Egypto, quem maximam carminis parte Habacuc nobilissima oratione describit.

Vers. 4. — DOMINE AUDIVI AUDITIONEM TUAM (verbum tuum), ET TIMUI. Docuisti quam ingens malorum series iniquissimos ac savissimos reges maneat, quemadmodum et exitus ab Egypto, quem maximam carminis parte Habacuc nobilissima oratione describit.

misericordie foris nulli unquam hominum clause ardebat, Exod. 19, 18; Deut. 5, 22. *Æquissima tamen omnium interpretatio ea est*, que de fulgido armis, à Deus manu delatis, explicat. Igneis tuis, et micante hastâ armata Deus, v. 11. *In luce sagittarum tuorum... in splendore fulgurantis hastæ tuae*. Ita ferme profani sum Jovem fulmine armatum ignes spargentem fingebant. Fulmina et fulgura in Scripturis *sogitæ* Dei plerique nuncupantur. Vide Psalm. 17, 13.

VERS. 2. — **DEUS AB ASTRO VENIET, ET SANCTUS DE MONTE PHARAN.** Quæ hinc usque ad v. 16, habentur, per præteritum tempus usurpanda sunt. Ab astro venit Deus, è monte Pharan egressus est, ut populum suum in promissionis terram ducere. Nonnulla aggredivit Habacuc prodigia describere, que olim Deus in communitate Israëlis oīm gessit. Nullum sequitur vel rerum vel temporum ordinem, sed divini Spiritus intus agentis impetum. Hebreus : *Deus à Theman venit, et sanctus de mente Pharm. Selah.* De postrem p̄ hanc voce *Selah* fūsū disputavimus in fronte libri Psalmorum. Simplicem notam esse credimus, quā vel pausa, vel finis versiculi seu canis significabatur; pluresque hiujusmodi nota uo in carmine esse poterant. *Theman* urbs erat, in quodam Idumeæ vice Metropolis, ad meridiem Chanaanitidæ. Pharan quoque uis fuit, è cuius nomine quidam ejusdem regionis vicus appellatur, in eadē plaga, in eā scilicet Arabie parte, quam Geographi Arabian Petram nominant. Egressi ex Ægypto Hebrei, diu in iis regionibus iter habuere; totumque ferme insinuans circumveniūdo per regiom Schir, et montes qui inter Sinai et mare Mortuum jacent, Deut. 2, 1. Illos ducebat Deus, veluti exercitus imperator. Deum exhibet Habacuc eum victorem, è Theman et Pharan Palestinan versus proficiscentem; alludique ad ea Moysis verbis Deut. 33, 2: *Dominus de Sinu venit, et de Seir orus est nobis: apparuit de monte Pharan, et cum eo sanctum militia.* In dexterâ ejus ignea lex, vel ignis instar mican. Septuag. : *Deus de Theman venit, et Sanctus de monte umbroso. Diapsalma, seu pausa.*

VERS. 3. — **SPLENDOR EIUS UT LUCE ERIT: CORNUA IN MUNDIS EIUS: cornua pro telli gerit. Dorylam Centaurum describit Ovidius, Metamorph. 12, v. 281, duo bovis cornua pro spiculis manu gerentem:** *Servigne vicem prestantia teli.* *Cornua dura bovin, multo madefacta cruro.* Spicula auro et cornu armabantur; quoniamque pœtie interdum cornua pro jucundis usurpant. *Æneid.* 12: *Cornuque infensa tentidit,* *Et duxit longè, donec curvata coirent.* Arcus cornu confici conuisevit, docet Homerus, Iliad. Δ, v. 142.

Cornua in Scripturis robur significant. Quoniamque Deus dici potest è Sinai proficiens cuicunque robore instructus, ut Israëlem in Chanaanitidem inducat. *Cornua* deinceps pleniorum usurpantur pro gloriâ râduisque: hinc Moysis os cornutum fuisse dicunt, fulgo scilicet jubare circumdatum, Exod. 54, 29. Exhibetur hic Deus arma gerens manu iuxta ignis militantis. Illum describit Moyses in Denteronomio igneum legem dextera tenentem: *In dextera ejus ignea lex.* Hac fortissimè Moysis verba spectat Habacuc. Tabulas digitò suo scriptas, jubare uiteantes, porrigit Deus. Deo legem Moysi tridente, Sinai mons totus

ardebat, Exod. 19, 18; Deut. 5, 22. *Æquissima tamen omnium interpretatio ea est*, que de fulgido armis, à Deus manu delatis, explicat. Igneis tuis, et micante hastâ armata Deus, v. 11. *In luce sagittarum tuorum... in splendore fulgurantis hastæ tuae*. Ita ferme profani sum Jovem fulmine armatum ignes spargentem fingebant. Fulmina et fulgura in Scripturis *sogitæ* Dei plerique nuncupantur. Vide Psalm. 17, 13.

III ABSCONDITA EST FORTITUDINE EIUS. In armis mox narratis vires suas contineat. Ruine, quas fulmen ignis que celestis ferunt, lucentissimum sunt divinitati roboris argumentum. Ille armi nihil retundit, nihil arcet: lis constantinorum et audacissimum vis et magianimitas cedit. Virgilus *Aeneid.* 1: *O qui res hominumque Deumque Aeternis regis imperis et fulmine terris.*

Septuag. : *Constituit amorem robustum fortitudinis sua, vel perspicua validissimi amoris sui indicia ho minibus exhibuit. Hec de Jesu Christo, nostri causam ipsam profundente, explicantur.*

VERS. 4. — **ANTE FACIEM EIUS IRIT MORS.** Et egredietur DIABOLUS ANTE PEDES EIUS. Deus ita armatus, ut vidimus, mortem ac terrorem ubique feret. Hebr.: *Ante faciem ibi pessis, et egredietur carbunculus ante pedes ejus.* Ægyptios peste affixit, Exod. 9, 7; seditiones ac rebellies è populo variis suppliciorum generibus abstulit, Chanaanos terruit, gentesque brachii sui viribus è Chanaanite vestigia expulit. Septuag.: *Ante faciem ejus ibit verbum, et egredietur in campos. Ante pedes ejus statit et commota est terra.* Hoc de evangelio in campos, scilicet inter ethnicos, sparso accidit. Hebra vox, que redditur mortuus, si pronuntietur per *dabar sonat verbum;* si vero per *Debet* pronuntietur, est pestis; S. Hieronymus, qui in Commentario Ibidem haec adnotavit, sentens est interpretationem Aquile et Symmachii: Septuaginta vero et Theodotion *verbum reddere maluerunt.*

Vox *raeph*, quam S. Hieronymus exposuit *Diabolus*, ad litteram sonat *Cherubim;* *uren* vel *reptili.* Sym machus. Theodotion et quicunque editio posuerunt avis; Septuaginta vero *Campi.* S. Hieronymus in Hebreorum traditionibus tradit è planè ratione quo in Evangelio Beelschib appellatur princeps demoniorum, ita demon Resph, que vox sonat avis seu volucris perinde haberi ac demonum caput, eō quid res sit levissima et sine volatu reptili. Hunc vero esse, nit, demonem illum, qui primam hominum parentem sub anguis personâ in paradiſo terrestri tentavit, ejusque rei meritò diris devotus est à Deo, iussusque in terram reptare. Hac enim est altera vocis *Joseph* significatio. Addit insuper hanc propheta sententiam ita commode exponi posse: postquam Jesus Christus tinctus fuit baptismate, *excoeni de aqua occurrit Diabolus, et ante pedes illius stebit mors et colber arietus,* qui quadraginta diebus tentavit eum in solitudine.

VERS. 5. — **STETIT, ET MENSUS EST TERRAM. ASPERGIT, ET DISSOLVIT GENTES.** Ubi cum exercitu populo que suo stetit Deus, oculisque mensus est, quam ter parem expugnare vellet, hujus incolas intuitu

terrunt, scilicet Chananeos: *Irruit in nos terror uester, et clanguerunt omnes habitatores terræ,* monachæ exploratores à Josue missos. Rabah, Josue 2, 9. Alter: Populus intuitu dissipavit delevitque; quoniamque stetit solūmodò, ut terram populo acquisitam distri bueret.

CONTRITI SUNT MONTES SECOLI. INCURVATI SUNT COLLES MUNDI, AB ITINERIBUS ÆTERNITATIS EIUS. Deum describit communitem ad deficientem montes, qui proficiuntur opponuntur. Sabina maximè et inaccessa cacumina deprimit. Solent Hebrei montibus epitheton *æternorum* addere, Deut. 33, 15; Ps. 75, 5; nihil enim in natura est, quod minus obnoxium mutationi sit, quam ingentes haec humus moles rupe, que, ab ipso rerum initio consistentes: *Montes seculi.* Hebr.: *Contriti sunt montes aeterni, ceu rupe in partes plures discessa; depresso sunt colles seculi;* pati vertestate cum mundo. *Itinerari aeternitatis sunt ei.* Veustissimum itinerum, à totis scilicet frequentatori dominus est, viarum regionis ab exordio culte. Vel: Licit illis vias sibi struere in æternis montibus, quos nulla hominum vestigia signavere: illas evenit striauitate, ut exercitu iter faceret. Poetica descriptio est itineris Israelitarum per Arabiæ solitudines, ubi omnia vite necessaria populo exhibuit Deus, cumque per inaccessas solitudines, montesque asperrimos dñit, quasi per cutam planamque regionem proficisci retur, Dent. 8.

VERS. 6. — **PRO INQUITATE VIDI TENTORIA ÆTHIOPIE, TURBANTUR PELLIS TERRE MADIAN.** Æthiopum tentoria inquitatu illorum causa eversa sunt, turbatoque Madianitarum pelles. Vel: In inquietate, vel sub inquietate, ut illi Hebrei, vidi tentoria Madianitarum, quos Scriptura Chuschin vel Æthiopis nominat, Exodi 2, 15, et Num. 12, 1. Iniquitata vidi secire ab Israëli patrato, cum illi turpissimi Beelphegor mysteriis initierint, eademque Madianitarum tentoria inquitatu illorum, ut admodum Madianitarum, Judic. 5, 10; 6, 7. Utrique hinc explicacione aquæ favet histori; sed fortassis Chusus posuit pro Clus, ut eodem sono utraque versiculi pars desinat. Ubi Deus in Sinai apparet, Arabes Æthiopæ tentri tentoria deseruerunt; turbati sunt etiam Madianites. Æquissima omnium mihi videtur haec explicatio.

VERS. 7. — **NUMQUID IN FLUMINIBUS IRATUS ES..., VEL IN MARI INDIGNATIO TUA?** To adventante, Erythreum mare et Jordanes tereti sunt, et recesserunt, ut tibi tuoque exercitu liberum iter reliquaque litigie Erythreum aut Jordanis aquis, ð Deus, irasceret? nequamque neque in Erythreum, neque in Jordaniæ tereti Deus in procœlla quæ illos in descensu Bethorion oppressit, Josue 10, vide Joseph., Antiq. I. 5, c. 1. Septuaginta: *Sol et luna steterunt in ordine suo. In luce sagittarum tuarum ibunt, et in splendore fulguris armorum tuorum.* *Numquid universus terrarum tuarum* (1) Psal. 73, 15: *Tu siccasti furios Ethan.* Vide Commentarium, et Num. 21, 13, 14, 15: *Sicut fecisti in mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.*

Juramenta tribubus que locutus es. Alijas secederunt jussi, et aquæ obtinperaverunt. Ubi cum bellicis curibus accessisti, loco cesserunt aquæ. Qui ascenderunt super equos tuos, et quadrige tua salvatio. Quadrige sunt equi tuos, ut terram populo acquisitam distribueret.

VERS. 8. — **SUSCITANS SUSCITARIS ARCUM TUUM, JU RAMENTA TRIBUBUS QUE LOCUTUS ES.** Arcum tuum parasti, ut ea explices, que tribubus jurerando promisisti; tria annes divisisti. Hebr.: *Nudum educti arcum tuum, ut explices juramenta tribubum, que tribubus praestisti. Flumina scidisti terre. Fluminibus certi iratus non es, sed ut vetera promissa compleres, ad Erythrum, Jordaniem, Arnon, et Jabor (1), cum bellicis quadrigi paratoque arcu adiusti. Vix te videbam aque, discessa sunt, ut viam tibi facerent. Legitur hic in Hebreo *Selah*, que vox supra occurrit, v. 5, quam neglexit S. Hieronymus, quasi otiosam.*

VERS. 9. — **VIDERUNT TE, ET DOLERUNT MONTES: GURIS AQUARUM TRANSIT.** Pergit respondere his que postulaverat supra, v. 7. *Nunquid in fluminibus iratus es... vel in mari...? Ubi te videre montes, parturientibus similes dolere; teque ad maris oram accedente, obsequio territorum fugit mare, suaque more te salvatur, vel formidine actus clamavit: Dedit abyssus vocem suam. Montes te adventante manibus plauserunt; vel sustulere manus stupens instar, et admixtio: *Altitudi manus tuas levavit.* Eodenim ferè artificio. Psalmista psal. 115, 5, transitus Erythreum et Jordani describens, usus est: *Mare vidit Deum, et fugit: Jordani conversus est retrorsum. Montes exultaverunt ut arietes; et colles sicut agni ovium. Quid est tibi mare, quod fugisti; et tu, Jordani, quid conversus es retrorsum? Montes exultasti sicut arietes, et colles sicut agni ovium. A facie Domini nota est terra, à facie Dei Jacob.* Vetus poeta candem ferme descriptionem habet: *Frenuant montes et terra, et ingens profunditas maris, et montium sublimitas magna, ubi videruntur terribilis aspectus Domini. Eschyl., apud Justin. Mart., de Monarchia Dei. Obscuri sunt Septuaginta: Vide runte te, et una dolerunt populi: disperges aquas itineris: dedit abyssus vocem suam; dilatit visionis illius elevata est.**

VERS. 10. — **SOL ET LUNA STETERUNT IN HABITUCALO SUO, IN LUCE SAGITTARUM TUARUM, IBUNT IN SPLENDORE FULGURANTIS BASTÆ TUE.** Stetere sol et luna, ubi, orante Josue, utrumque stare jussisti; atque ubi militante hastæ tua jubare signum dedisti, institutum iter absolverunt. Vel: Sol et luna, te jubente, stete runt; et quinque Chananei reges cum exercitu fugerunt, hastæ tuae igneorumque telorum jubar intuiti. Igne tela summa fulmina et fulgura; quibus hostes Israëlis terretur Deus in procœlla quæ illos in descensu Bethorion oppressit. Josue 10, vide Joseph., Antiq. I. 5, c. 1. Septuaginta: *Sol et luna steterunt in ordine suo. In luce sagittarum tuarum ibunt, et in splendore fulguris armorum tuorum.* *Numquid universus terrarum tuarum* (1) Psal. 73, 15: *Tu siccasti furios Ethan.* Vide Commentarium, et Num. 21, 13, 14, 15: *Sicut fecisti in mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.*

VERS. 11. — IN FREMITU CONCULCAVIT TERRAM. Chanaanitidem triumphans habuit ingressus es : hostes minimè repugnare; quippe cum illos terrueris, pugnae impares effecisti. Reddi potest Hebr. : In fremitu conculcasti eam regiam, et in furore confrivisti gentes. Septuaginta : In communicatione tua in pulverem commines terram et in furore contexis gentes.

VERS. 12. — EGRESSUS ES IN SALUTEM POPULI TUI, IN SALUTEM GUM CHRISTOTUO. Huc minime negotio de Verbi incarnatione explicantur, quod minime reficit Patris sinu, egressum est, ut intra Virginis viscera humanis membris indueretur. Misericordia malorum quibus gens sua in Egypto opprimebatur, egressus est cum Christo, scilicet cum Moyse, ut Israel salutem afferret, eumque angustias et captivitatem, quibus ille detinebatur, liberaret.

PERCASSISTI CAPUT DE DOMO IMPH; DENUDASTI FUNDAMENTUM EJUS USQUE AD COLUM. Primum Egyptiorum natos necasti, à primogenito Pharaonis, qui in solo ejus sedebat, usque ad primogenitum capitale, Exodi 12, 29. Et caput domini iniipi, et fundatum ejus. Hoc verba : Denudasti fundamentum ejus usque ad colum, significant, a summo ad imum, vide Ezech. 15, 14; Mich. 1, 6; Is. 24, 18.

VERS. 13. — MALENSISTI SCPTRIS EJUS, CAPITI BELATORUM EJUS, etc. Pharaoni ejusque ducibus, turbinis instar in gentem tuam irrueribus, postquam illa ex Egypto egressa est, Exodi 14, 17. Hebreus ad verbum : Percessisti inter tribus suis caput exercituum ejus, vel, foris annis (baculis) suis caput nuditum (rusticorum) ejus. Propriis ipsum annis coniect sunt, fortasse la transiit Erythrae. Interpretatio, quoniam primo loco dedimus ex Hebreo, magis placet. Mersus est inter agmina sua Pharaon. Quo sequuntur, ad Pharaonem ultra animum referunt: Venientes ut turbo, exultantesque ut in quo deorat pauperem tu abscondit. Secum illi aiebant, teste Moyse, Exod. 15, 9: Persequar et comprehendam, dividam spolia, impiebit anima mea.

VERS. 14. — VIAM FECISTI IN MARI EQUIS TUIS. Aquas divisisti, ut quadrigae tua iter aperies. Pergit Deum describere, cum magni exercitus imperatorem.

IN LUTO AQUARUM MULTARUM. Ad verbum : Per acerum aquarum magnarum, Maris aqua aervorum instar, montium altitudine, ad utrumque Hebraeorum latus steterunt, Exodi 15, 8: In spiritu furor tu congregatus sunt aqua, Hebr., cœcavate.

VERS. 15. — AUDIVI, ET CONTURVERUNT VENTER MEUS. Hac nimis divina potestatis argumenta sunt, quibus sese terra, ab exordio dixerat: Domine, audi auditionem tuam, et timui. Cum hoc prodigia meditor, totus horro, moventur viscera, labia tremunt, et vocem edere prohibeo: A voce conturverunt labia mea. Hebr.: Ad vocem, ad famam horum, tremescunt labia mea. Tarantum rerum narratio et rumor fremunt mili et horrorem, labiorumque tremorem parvum.

INGREDIATUR PUTREDO IN OSSIBUS MEIS, ET SUTER ME SCATEAT. Testatur hic propheta, se minime verei de-

ossa sua putredine corripiantur, ahi à vermibus vorentur; tametsi enim id evenierit, incolumente vitamque restituere, et quietem inter arumnas largiri poterit Deus: Ut requiescam in die tribulationis. Alter: Putredine vel intra ossa consumer, pabulum verium sim; spe tamen divine opis non cadam; ex ipso quietem inter mala prastolor, meamque gentem captivitate liberam intuebor, ita explicari potest. Valgata.

At inclemens in Hebreo sententia est, juncta cum praecedentibus; atque ita et Septuaginta et interpres plerique usurparunt: Prodigiolum tuorum famam contremuerunt labia mea, invisi ossa mea patred, et intra me contremui. Septuaginta: Extremus venter mens à voce orationis laborum. Et ingressus est tremor in ossa mea, et subter (intra) me conturbata est habitatione mea, formam mea exterior, vel ex aliis codicibus, virtus mea.

UT REQUIESCAM IN DIE TRIBULATIONIS: UT ASCENDAM AB POPULE ACCINCTUM NOSTRUM. Hic si cum superiori membro conjungas, explicatis ex nostra sententia Hebreo et Septuaginta, ita usurpi quendam: Audita prodigiolum tuorum narratione, exhorit; at te juvante futorum spero ut inter arumnas meis tranquillissima quiete fruat; fratres meos captivitate liberos me visur, mihi pollicor, ac redemptibus occursum. Hebreus: Qui requiescerunt sum in die calamitatis, ut ascendam ab popule transmigrationis nostre. Iterum Babylonicum praedice videtur, cum scilicet ipse capillus per secum raptus, prandium Danieli, in leonum cavea posito, delitulit, Dan. 14. Et tempore ascendendi ad popule transmigrationis Iuda, fratresque Babylon captivos vidi. Alter: Ut ascendam ad populum rastationis nostrae, ut, abeuntibus Chaldeis, in patriam revertar, ibique gentis misericordia reliquias inveniam. Prodigiolum certe divinae clementiae beneficium erga Habacuc fuit, ut eversa Hierosolyma, fratribusque Babylonien translati, ipse quietus in Iudea viveret; multoque majus alterum, ut cives nosi Balyloose captivi, nemine aut prohibente aut vidente, spectare. Hic locus cum vers. 20 hujus capituli congruit, ubi propheta, narrato terrore, quo ipse occupabatur, Dei opera intuens, sit se sperare futurum ut munificus illius potestatem experiretur, et Deus in medio sui furoris æstui misericordie sue reminiscetur.

VERS. 16. — FICUS ENIM NON FLOREBIT. Hoc malorum et arumnarum tempore, dum Chaldei Iudam depopulabunt, ignemque et gladium ubique ferent, neque florebit flos, neque vinea fructum feret, etc. Alter: Ficus non floreat, non sit germen in vineis, quoniam latè regio vastata direptaque squelet; nihil me prohibebit quin certam in Domino fiduciam collorum: Ego autem in Domino gaudebo, etc.

MENTIETUR OPUS OLIVE. Familiari locutione Hebrei et Latinum vineam, agrum, collem mendaces nuncupant, ubi agricole aut coloni spem fallant. Horatius, lib. 3, odo 1:

*Non verberat grandine vineam,
Fundusque mendax*

Et lib. 1, epist. 7:

Spernit mentita seges.

Item lib. 5, odo 15:

... Segno certa fides mea.

VERS. 17. — EXULTABO IN DEO JESU MEO. Fidelium letitia, solatium, spes, vita Christi est Jesus. Ex absente, nonnis falsas delicias exhibet mundus. Ipsi unum prophetarum ac patriarcharum desiderium et solitum fuit: Abraham... exultavit uideret diuinum; videt, et gaudet. Vide nos in Psalmis, et dissertationes de Instrumentis musicis. Nota est musica apud Hebreos, quemadmodum Selah, quam vocem in capitib; huic versiculis 5, 9 et 15, legimus. Vel oratione addidit Propheta, ut carmen totum in religiosis costibus eundem sese tradidisse significaret.

VERS. 18. — PONET PEDES MEOS QUASI CERVORUM, UL EX HOSTIUM MANIBUS EFFUGIAM, IN MONTES ET RUPE

IN SOPHONIAM PROLEGOMENON.

(AUTORE CALMET.)

Sophonias, filius Chusi, nepos Gedolias, abnepos Amaria, filie Ezechiae, à tribu Simeonis, si fides habeat Psuedo-Ipphanio criterisque ejus furoris, et ortu in monte Sarabaria. Quis iste locus, silentie Scripturæ, incertum; faciliè Sarab prope Esthaol, in tribu Simeonis, cui nominis sunt Es Beth, sive Batia, Domini vel morum sonans, ut Sarabatha, sit Dominus Saras. Sed haec mera conjectura; quoniam admodum nihil certius afferri potest de illo oraculo, quod Sophonias adscribitur, quo opportunus fuisse dicitur, si Hierosolyma in longum et latum prorecta condita fuisset. Solemne etiam Judæorum effatum refert S. Hieronymus, Comment. in Sophon., initio: nimis minusquam in Scripturam patres vel avos prophetarum expiavit, nisi eodem proprieitate donec insigne fuerint; quod prouinde in causâ fuit, cum Chusi, Amarias, Gedolias, et Ezechias avi Sophonias in censu Prophetarum habentur. Hec tamen nihil meliora sunt, quoniam quæ ab aliis de eodem propheta ex illustri genere nō traduntur. His enim fucum fecit Ezechiel nomen inter avos ejusdem viri, malecum rege cognomine confusum. S. Clemens Alexandrinus Stromatum lib. 3, vers. 2a hanc tanquam ex Sophoniam accepta depositum: Et assumptu me spiritus, et sustulit me in quantum colum, et contemplabor angelos qui Domini vocabantur, et diuidem coram impostram in S. Spiritu, et erat sedes undicibusque coram septuplo major lucis sois orientis, habitantes in templo salutis, et ludentes Deum ineffabilem altissimum.

Parum enim propheta sub Josâ; munusque ante duodecimū ejusdem regis annum, quo ille pur-

garo dictione suam invento legis libro aggressus est, 4 Reg. 22, inivisse, ex eo potissimum colligimus, quod sceleris et licetiam in magistratibus Iuda simili et idolatriam ubique regnament aceribus verbis reprehendit. Aliud etiam ejusdem rei documentum præbent oracula de futura Ninives captivitate, et imperii Assyri excedio, cap. 2, 15; utrumque enim non citius quam anno 16. Josic assignandum est, si Nabolopassaro in Chaldeos regnanti annos 21 cum Berosu tribuimus, apud Joseph., 1, 10 Antiq., c. 2, n. 15. Componentus est igitur Sophonias cum initio à Josâ rego, quo idolatria communis malum tolerabatur. In primo operi capite omnes aque populos ultionis cedique à Domino destinatos minus verbisque exagit, invenit potissimum in Iudam, et Philistigen, quos designat amaro illo dicerio: Qui transiunt limen. Alterum caput in Philistea impeditur, quorum urbes evertendas, et in potestates hostium tradendas, quin et omnes à Judeis jure proprio occupandas præsumunt: Eadem pariter minatur Moabit, Ammonitis, Æthiopibusque, alio nomine Chusim, nempe Arabibus plagam orientalem in extremâ orâ maris Rubri tenentibus. Tandem succedunt oracula de excedio Assyriorum et Ninives. Tertium caput in duas partes disribuitur, quarum prima invenitias et ruinas complectitur; in secunda vero ad contraria studia versus propheta, facta melioris statis et solvendo captivitatis spes Judeos solatur; plura tamen identidem miserit, nonnisi de Ecclesiâ Jesu Christi, et futuro Christianorum statu ad littoram intelligenda, ut fuisis in commentatori documentis.

ROSEN MULLERI

IN ZEPHANIAM PROCEMIUM.

Zephania, filius Chusi, nepos Gedolias, abnepos Amaria, filii Hiskiae, gente non ignobili oritur vide-

tur, eum non solùm pater illius, verum etiam avus proavus et abavus memorentur. Quinidem ob Hiskie